

TÜRKİYE'DE MÜZİK VE DİL EKSENİNDE KÜLTÜREL YOZLAŞMA

ONUK, Özlem
TÜRKİYE/ТУРЦИЯ

ÖZET

Bir toplumun temelini kültür oluşturmaktadır. Bir toplumun yaşayış tarzı, tinsel özellikleri, gelenekleri, töreleri, dili, duyuş ve düşünüş birliği, resmi, mimariyi, müziği vb. barındıran tüm sanatsal ürünler o toplumun kültürünü oluşturmaktadır. Bu kültürel öğelerden dil ve müzik bir toplumun belirleyici önemli özelliklerini bünyesinde taşır. Bu iki kültürel öğenin yapısında meydana gelen gelişim, değişim ve bozulmalarda da aynı şekilde paralellik göstermektedir.

Araştırma betimsel bir niteliğe sahip olup, konu ile ilgili yazın taranmış ve incelenmiştir.

Araştırmada öncelikle, müzik ve dilin gücüne yer verilmekte; bir toplum için önemli bir iletişim, sosyalleşme aracı olduğu anlatılmaktadır. Bu çalışma ile Türkçenin, müzik kültürünün, ayrıca sözlü müzikte kullanılan Türkçenin, popüler kültür içerisinde öncelikle yozlaşma ve bozulma etkenleri ele alınmaktadır. Sanayileşme, göç, popüler kültür ve kitle kültürü kavramları içerisinde, Türkçe ve popüler müziklerdeki yozlaşma açıklanarak sorgulanmakta, sonuçlara gidilmekte ve çözüm önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzik kültürü, dil, Türkçe, popüler kültür, popüler müzik, müzik ve dilde yozlaşma.

ABSTRACT

Cultural Degeneration in Türkiye in Terms of Music and Language

Culture is the basis of a society. All kinds of artistic products that include living style, spiritual characteristics, traditions, customs, language, perception and attitudes, picture, architecture, music etc. of a society make up the culture of that society. Among these cultural elements, language and music constitute significant determinant characteristics of a society. The improvement in the structure of these two cultural elements is parallel to alterations and deteriorations in the same way.

The study has a scientific quality and the literature about the subject was reviewed and analyzed.

Firstly, the power of music and language was handled in the study; and it was conveyed that they were important communication and socialization tools. In this study, a degeneration and deterioration factor of Turkish language, music

culture and Turkish language used in verbal music within the framework of popular culture was studied. Within the scope of industrialization, migration, popular culture and mass culture concepts, the degeneration in Turkish language and popular music was questioned with explanations, results were derived and suggestions for solutions were proposed.

Key Words: Music culture, language, Turkish, popular culture, music and degeneration in language.

GİRİŞ

Toplumlarda değişim kaçınılmaz bir olgudur. Heraklitos'un "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" sözüyle evrenin belli bir "oluş" sürecine dayalı olarak var olduğunu ve her şeyin değişmeye, harekete mecbur olduğunu açıkça ifade etmiştir. Değişim iki yönlüdür. Değişim iyi yönde ise bu bir *gelişim*dir. Değişim kötü yönde ise buna *bozulma* ve *yozaşma* denebilir. Toplumun kültürel yapısının iyi yönlü bir değişim ile *gelişmesi*, olması gereken, beklenendir. Ama toplumlararası etkileşim, eskiden güçlü olan toplumların lehinde olduğu gibi, bugün de teknoloji ve ekonomiyi yönlendiren toplumların kültürel yapıları lehinde bir değişim söz konusudur. Toplumun temel yapısını kültür oluşturduğuna göre, bu kavramı ele almakta yarar vardır.

Kültür, insanoğlunun doğayı denetim altına almak için yarattığı her şey ve bütün bu çaba sonunda beliren anlamlar, değerler, kurallardır. Burada maddi ve manevi kültür ayrımı ortaya çıkmaktadır. Maddi kültür bütün araç ve gereçleri kapsar. Maddi olmayan kültür ise gelenekler, inançlar ve manevi değerlerle belirlenir. Hiç şüphesiz maddi olmayan kültürün ardında, belirleyici öge, maddi kültürdür. Maddi kültürün bir parçası olan teknolojinin nasıl kullanılacağını belirleyen öge de ideolojidir. Örneğin atomun parçalanması teknolojik bir gelişmedir. Bunun insanın kendi cinsini yok etmek için bomba olarak mı? Yoksa elektrik ve ısı olarak insanların mutluluğu için mi kullanılacağı bir ideoloji sorunudur. İnsanın yarattığı ideoloji, teknolojiye egemen olmalı, doğayı denetim altına almasını sağlayacak birikimi ortaya koymalı, insanlar arası sömürünün de her türlüüne çözüm getirmelidir (Kongar, 1995; 23-24) .

Kültürel ögeler bir toplumda ya başka kültürlerden etkilenerek devam etmiş, ya da başka bir kültürel yapının içine kaynaşmış ve bir bileşik hâlini almış ya da o kültürel öge tamamen başka bir kültürün egemenliğinde eriyip gitmiştir.

Kültür; toplumun yaşayış tarzı, tinsel özellikleri, gelenekleri, töreleri, dili, duyuş ve düşünüş birliği, resmi, mimariyi, müziği vb. barındıran tüm sanatsal ürünlerdir.

Bir milletin dil ve müziği kültürü oluşturan en önemli yapı taşlarından ikisidir. Bir milletin dili ve müziğine bakıldığında, o milletin yaşayışı, milli değerleri, gelenekleri daha birçok kültürel özelliğine ilişkin bilgiye ulaşılması

mümkündür. Bu iki kültürel ögenin yapısında meydana gelen gelişim, değişim ve bozulmalarda da aynı şekilde paralellik göstermektedir.

Dil bir milletin bütününe kucaklayan, birlik ve beraberliği sağlayan bir unsur olup, ortak deyimler ve atasözleri ile pek çok zenginliği barındırmaktadır. Toplumları peşinden sürükleyen liderlerin ortak özelliklerine bakıldığında dili; etkin, anlaşılır, tüm mimik ve jestlerle kullandıkları görülmektedir. Dili en iyi kullanan liderlerden biri hiç kuşkusuz Atatürk'tür. O dönemde yazı dili Farsça ve Osmanlıca, konuşma ve Anadolu'da geçerli olan dil Türkçe iken, Atatürk bu çok başlılığı görerek en önemli devrimlerden biri olan dil devrimini gerçekleştirmiştir.

Türkçenin Gücü

Atatürk'ün dil devriminin ilk işareti 1930 yılında Arsal'ın bir kitabına yazdığı sunuş yazısıdır. Bu yazının her cümlesi dikkatle incelendiğinde, dilin Atatürk için ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Bu sunuş yazısı, **'Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.'** cümlesiyle biter. Dil bağımsızlığı ülke, ulus bağımsızlığı kadar önemlidir. Türkçe, en önemli kazanımlarını Atatürk döneminde Harf Devrimi ve Dil Devrimi ile elde etmiştir. Türkçe, ulusal dil niteliği kazanmıştır (Akalm, 2005; 89) .

Türkçenin ne denli zengin ve kendini zenginleştirme özelliğine sahip bir dil olduğunu hatırlamak için bazı özelliklerini sunmakta yarar vardır.

Türkçe, yapısı gereği yeni sözcük ve terim türetmeye son derece uygun diller arasındadır. Türkçenin bir başka özelliği de sadece türetme yoluyla değil, aynı zamanda sözcükleri birbirine ekleyerek yeni sözcükler üretme özelliğinde olmasıdır. Türkçenin gücünü aldığı kaynakları vardır. Bu kaynaklardan, ses yapısından sonra en önemlisi uzun bir tarihsel geçmişe dayanmasıdır. Türkçe, konuşulduğu dönemlerin başından itibaren, şu an konuşulan diller yoktu. Bırakın bu dilleri, bu dillerin ataları sayılabilecek diller yoktu. Türkçe yazı ve bilim dili olarak tarih boyunca kullanıldı. Konuşma dili olarak en az 5000 yıllık bir tarihe sahiptir. Türkçe yeryüzünde yaygınlığı en fazla dillerden biridir. 12 milyon km karelik bir alanda, Türk dilinin çeşitli fonları konuşulmaktadır. Konuşan sayısı bütün Türk lehçeleri ile birlikte 200 milyonun üzerindedir. Bugün Çince ve Hintçe için daha fazla konuşana sahiptir denebilir ancak tek bir Çince ve tek bir Hintçe yoktur. 1980 yılında yapılan bir araştırmaya göre; Türkçe bütün fonlarıyla düşünüldüğünde, dünyanın ilk on dili arasında yer almıştır. Türkçenin bir başka güç kaynağı, sözcük, deyim, terim ve anlamdan oluşan söz varlığıdır. Yazı dilimizin söz varlığı bugün 104 bine ulaşmıştır. Dilimizin toplumumuz tarafından az bilinen yanı da diğer dilleri etkileme gücüdür. Şu anda biz kullanılan yabancı kökenli sözcüklere bakıp dilimizin etki altında kaldığını düşünüyoruz. Ama, diğer dillerde sayısı 12 bine ulaşan yerleşmiş Türkçe sözcük bulunmaktadır (Akalm, 2005, 89).

Görülmektedir ki, Türkçe sahip olduğu tarihsel birikimle, köklü, kullanılabilirliği pratik, zenginliklerini içinde barındıran çok güçlü, sessel açıdan da estetik bir dildir. Türkçenin bu kadar güçlü ve güzel bir dil iken bugün kullanımındaki kirlenme istenmeyen bir durumdur. Dili olumsuz etkileyen faktörler ne olursa olsun, toplumu oluşturan bireylerin doğru dil eğitimleri ile dilin korunması, en azından özenli kullanılması için duyarlılık kazandırılabilir. Bu konuda uygulanagelen eğitim politikalarının doğruluğu ve yeterliliğini tartışması karşımıza çıkmaktadır. Bugün Türkçe, çok fazla yabancı sözcüğün ve terimin bulunduğu, toplumun çok kısıtlı kelime hazinesi ile günü geçirdiği, kısır ve yoz hâle gelmiştir. Bunların nedenleri müziğimizde oluşan yozlaşma ile birlikte ele alınacaktır.

Müziğin Gücü

Müzik duylara hitap eden, insanın içsel dünyasına derinliklerine inen, etkili bir sanat dalıdır. Melodinin yarattığı büyümlü ortam kitleleri peşinden sürükleyebilmekte, aynı zamanda toplumun aynası olma özelliği taşımaktadır.

Toplumda müzik, birey, toplum, ekonomi, eğitim ve daha pek çok şey üzerinde etkili olmaktadır. İnsan, anne karnında başlayan duyu organlarının gelişimi ile sessel bir ortam içerisinde gelişimini tamamlamakta ve sessel bir dünyaya doğmaktadır. İlk önce aile, sonra sosyal çevre ve toplumda öğrenilen ninni, türkü ve şarkılarla bireyin müzik kültürünün temeli atılmaktadır. Birey sıfır yaşından itibaren ailenin dinlediği radyo, televizyon, internet ve diğer kitle iletişim araçlarıyla birlikte büyümlükte, bu kitle iletişim araçlarının kullandığı Türkçe ve popüler müzik türleri, bebeğin ilk müzik kültürü üzerinde etkili olmaktadır. Televizyonun tüm evlere giren, ucuz, zahmetsiz bir eğlence aracı olması, kitleleri 24 saat iyi ya da kötü yönde etkilemektedir. Geniş kitleleri televizyon karşısında tutmak için pek çok yöntem denenmektedir. Televizyon kanallarının reklam gelirlerinin artması ve topluma da sahte gündem oluşturması açısından yabancı ülkelerden ithal edilen pop-star yarışması ile ilgili ilginç veriler dikkat çekicidir.

Medya Takip Merkezi'nin araştırma sonuçlarına göre, "Popstar", 1 Ocak-7 Şubat 2003 tarihleri arasında, gazete ve dergilerde, tam 680 haber, 335 köşe yazısı, 31 ropörtaj ve 2 karikatüre konu olmuştur.

MTM Medya Takip Merkezi, Ocak başından final gecesi olan 7 Şubat'a kadar, hem yazılı basını hem de TV kanallarını incelemeye almıştır. Buna göre, medya 38 günde, Popstar ile ilgili tam 1634 tane habere yer vermiştir. Haberlerin 1048 tanesi gazete ve dergilerde yer alırken, 586 tanesi TV kanallarında yayımlanmıştır. 23 TV kanalını izleme altında tutan MTM Medya Takip Merkezi verilerine göre, 14 TV kanalında, 556 kez ve toplam 124 saat yarışmayla ilgili haber veya program izlenmiştir. Yarışmanın yayımlandığı Kanal D, 38 günde, yarışma da dâhil olmak üzere, "Popstar"a yaklaşık 76 saat

yer vermiştir. Kanal D, aralıksız olarak Popstar yayınlamış olsa idi, 3 günden fazlasını bu konuya ayırmış olacaktı. (Berrakçay, 2006)

Televizyon da dâhil olmak üzere kitle iletişim araçları, popüler kültür ve kitle kültürü kavramlarını karşımıza çıkarmaktadır.

Popüler Kültür ve Kitle Kültürü

Sanayileşmiş toplumların önemli özelliklerinden biri, kitlesel üretimdir. Kitlesel üretim, beraberinde kitlesel tüketimi zorunlu hâle getirmiştir. Kitlesel tüketim çok boyutlu ve kültürel zenginlikten daha çok, tek boyutlu tüketime dönük kitle kültürü içinde hız ve yoğunluk kazanır. Kitle kültüründe, değerlerle biçimlenen kültürel zenginlik yerine, tüketimle yönlendirilen kitle kültürü egemen olur. Bu kültürde reklâmlar kişilerin sağduyularına değil, tutkularına seslenir. Tüketim tutkusunun giderek yoğunlaşması, gerçek ihtiyaçları gidermekten daha çok, insanın iç dünyasındaki boşluğun giderilmesine uğraşır. Bu tüketme yarışı içinde bilgilerin kirlenmekle kalmadığı gibi, insanların tek tek kültürel derinliklerini yitirerek sıradanlaşması söz konusudur.

Yukarıda söz edilen kitle kültürü, popüler kültür kavramıyla örtüşen bir anlamda kullanılmıştır. Bir ürünün, bir sanatın ya da bir müziğin popülerliğinden söz etmek için o ürünün ya da sanatın geniş kitlelerde alıcı bulması gerekmektedir. Popüler kültür, kendi ekonomisini ve alıcısını yaratır. Yine popüler müzikte de bir müzik endüstrisi oluşturmuştur.

Müziği yönlendiren sektör, dışarıdan bireye yön verir. Bireyin beğenisinin altında ise, kültürel arka planın etkisi vardır. Kültürel arka plan, bireyin içinde bulunduğu toplumun tarihine gönderme yapan bir kavramdır. Kültürel arka plan, toplumsal tüm olayların insanlar üzerindeki etkilerinin bütünüdür. Göç de, kültürel arka plan üzerinde etkili sosyolojik bir olaydır. (Akt.: Yıldırım, 2004 Tekeli,1998). Köyden kente ya da kentten kente gerçekleşen göçün nedenleri çoğunlukla ekonomik olup, nedenleri sezonluk göç, tayin ile göç, doğal afetler sonunda göç, geleneğe başkaldırı ve terör nedeniyle olan göç şeklinde sıralanabilir. Göç gönüllü bir sürgün hareketi, bir kimlik kaymasıdır. Göçün müzik beğenisine yönlendirici, güdüleyici etkisi bulunmaktadır

“Türküler sıra “özlemini” giderirken, kent atmosferindeki endüstriyel dinamiğin etkisi ile değişime uğrar. Bağlama, yanında gitar ile icra edilir ya da elektronikleşir. Köyden taşınan türküler, içselleştirdiği enstrümanları yanına alarak köye döner. Kitle iletişim araçları ile desteklenen popüler kültür, müzik içinde tüm değerleri özümseyerek, kendine özgü tarzda geri sunar. Müzik artık popüler kültürün içinde standartlaşmış ve üretildiği ortama yabancılaşmıştır. Gelenek yavaş yavaş geri dönüşü olmayan, savunulamayan ironi ile popüler kültüre eklenmiştir.” (Yıldırım, 2004).

Toplumumuzun büyük bir kesimi, içerisinde bulunduğu düşük yaşam kalite düzeyi içerisinde bile isyan etmeyen, kanaatkâr, azla yetinen bir yapı

sergilemektedir. Dolayısı ile popüler kültürün ve koşulların ortaya çıkarttığı yoz denebilecek müzik türleri için de yine seçmeyen ve ne verilirse yetinen bir yapı bizi şaşırtmamalıdır.

Geniş kitlelere ulaşan popüler müzikten toplumun etkilememesi mümkün değildir. Popüler müzik içinde kullanılan söz unsuru da müziği değerlendirirken birlikte ele alınmalıdır.

Popüler müzik konularını da yine yaşamdan alıyor gibi görünse de göç sonrasında yaşanan travmaların ve ekonomik sorunlarla boğuşan toplumun olumsuz, karamsar olan “arabesk” ve “fantezi” diye adlandırılan müziğe kucak açması normaldir.

Pop müzik, fantezi, arabesk, pop halk müziği vb. türlerin konuları, yalnızlık, ihanet, isyan, kavuşamama, aşk, sevgilin terki, kötü kader, kötü dünya, intihar, ölüm, boşvermişlik, gününü gün etme vs şeklinde sıralanabilir. Bu müziklerin şarkı sözlerinin de içerisinde dil kirliliğine yol açan argo kelimeler de çok sık kullanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse:

“Ayılık var senin hamurunda”

“Allah belanı versin”

“Seni anan benim için doğurmuş”

“Kıl oldum abi”

“Hüp diye içine çek beni”

“Pantolonunu sevdim çıkar onu bebeğim”

“Batsın bu dünya”

“Geberiyorum aşkımdan”

“Kırıcı mı belimi”

“Öldürcen mi, çıldırtcan mı”

“Ayağımı yerden kescem senin”

“Çilek dudaklarına yapışıp kalıcım”

Gençlerin bu gibi sözlere bel bağladıklarında, bu sözlerin içeriğinin verdiği zararın yanında yazma ve söyleme biçimleriyle de hem Türkçeye hem gençlere zarar vermekteler. Hele Türkçe için, “Yazıldığı gibi okunur, okunduğu gibi yazılır.” biçimindeki bir ezberden fazlası öğretilmemiş gençlerde, bu yazılış ve söyleyişlerin asıllarını öğrenmemeye, hatta önemsememeye yol açabilirler. Zaten internet iletişiminde, “çetleşme” adı verilen hızlı haberleşmelerde, cep telefonu mesajlarında bu biçimde yazmakta olan genç için, garip bir durum değildir bu, kendisinin de bildiği biricik yazıdır. Anadilinin yazım ilkelerini bile bilmeyen bir gençten, o dili önemsemesini bekleyebilir miyiz? Peki, önemsemediği dille doğru düşünmesini, icatlar yapmasını, yaratıcı olmasını

bekleyebilir miyiz? İşte, bir çeşit oyun olarak algılanan ve ciddiye alınmayan durum, bu kadar tehlikeli sonuçlar doğurabilir.

Pop içerisinde çok güzel sözlü müzikler de var. Barış içinde, kardeşçe yaşayan, acı ve mutluluğu paylaşan, yardımlaşan, sebat eden, erdemli, kendisi tokken komşusunun açtığına razı olmayan Türk toplumunun müziği bu olmamalıdır. Güzel konuları olan popüler parçaları bulmak olumsuz örneklerine göre daha zor olmaktadır. Örneğin:

“Sev kardeşim elini ver bana”

“ Hey özgürlük”

“Bu dünya ne sana ne de bana kalmaz”

“İkinci bahar yaşıyor ömrüm”

“Hepimiz kardeşiz bu öfke ne diye”

“Gül döktüm yollarına”

“Bir başkadır benim memleketim”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir ulusu diğer uluslardan ayıran özellikler (dil, müzik, yaşam biçimi, değerleri) o toplumun sürekliliği için hayati olduğuna göre, toplumu oluşturan her bir bireyin üzerine görevler düşmektedir. Bu her bir bireyin duyarlılık ve farkındalık eğitimi almasıyla mümkündür. Bunda eğitimin ve özellikle sanat eğitiminin rolü büyüktür.

Yasaklara ne kadar karşı olsak da bir mekanizmanın bu denetimsiz kültürel ortama sınırlama getirmesi gerekmektedir. Hiçbir sansür tartışması bir milletin toplumsal, ahlaki değerlerin korunmasından üstün tutulamaz. Radyo televizyon üst kurulu, çıkartılacak olan yeni yasa ve yönetmelikler ile denetimi mekanizmalarını işletebilir.

Toplumun her kesimine görevler düşmektedir. İzlenme oranlarının (reyting) reklam gelirlerinin yayın akışını, kalitesini belirlediği medyanın işleyişi gözler önündedir. Televizyon ve radyo programlarının izlenmesinde, özellikle anne ve babaların daha seçici olmaları gerekmektedir. Radyo ve televizyonlardaki bozuk Türkçe ve hoş bulmadıkları müzik ve programlarla ilgili olarak herkes, e- posta ve telefonlarla tepkilerini TV kanallarına ve RTÜK’e doğrudan iletmelidirler.

Temiz dil ve müziğe dikkat çekmek ve kamuoyu oluşturulması için sivil toplum örgütleri ile birlikte hareket edilerek kampanyalar açılabilir. Medyada ‘suyunu boşa harcama’ gibi olumlu güzel kampanyalar dil ve müzikteki yozlaşmanın durdurulması için de başlatılmalıdır. Toplumun bilinçlenmesi yine de eğitimle mümkün görünmektedir. Eğitim, sanat ve kültür politikaları Atatürk İlkeleri temelinde yeniden oluşturulmalıdır.

Türkçe ses bayrağımızdır. Bu bayrağı herkes tertemiz taşımalı, müzik içerisinde de bu bayrak kirletilmemeli, gelecek kuşaklara temiz bir şekilde teslim edilmelidir.

KAYNAKÇA

Akalm, Ş. H., (2005) **Eğitim, Öğretim ve Bilim Dili Olarak Türkçe**, Küreselleşme ve Eğitim, 2. Ulusal Eğitim Kurultayı, 11-12 Haziran 2005 Ulusal Eğitim Derneği, Yayın No: 8, 89-91-93.

Berrakçay, O., (2006) **Müzik Yarışmaları ve Medya**.

http://www.muzekegitimcileri.net/bilimsel/makale/O-Berrakcay_3.html.

Kongar, E., (1995) **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul, 6. Basım, Remzi Kitabevi, 23-24.

Yıldırım ,V., (2004) **Popüler Müzik ve Müzikal Kimlik**, Folklor/Edebiyat, 63-69.

KONUYA İLİŞKİN OKUNABİLECEK KAYNAKÇA

Erol, A., (2002) **Popüler Müziği Anlamak**, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Hepçilingirler, Feyza (1998) **Türkçe “Off”**, Remzi Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul.

Kongar, E., (1999) **Kültür Üzerine**, 6. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul

Kömürücü, İ., (2007) **Küreselleşme ve Türkiye’de Müzik Eğitimi**, 16. Eğitim Bilimleri Kongresi 5-7 Eylül 2007, Tokat.

Oktay, A., (2002) **Türkiye’de Popüler Kültür**, 4. Basım, Everest Yayınları, İstanbul.

Sinanoğlu, O., (2002) **Hedef Türkiye**, 11. Basım, Otopsi Yayınları. İstanbul.

Sinanoğlu, O., (2002) **Bir Nev-York Rüyası-Bye Bye Türkçe**, Otopsi Yayınları, İstanbul.

Uçan, A., (2000) **Geçmişten Günümüze Günümüzden Geleceğe Türk Müzik Kültürü**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

Uçan, A., (2005) **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**, 3. Basım, Evrensel Yayınevi. Ankara.